

Tandvård

Frisk mun

- äta
- prata
- skratta

Katarina Boustedt Övertandläkare
Pedodontiavdelningen, Specialisttandvården Hallands
Sjukhus Varberg & Halmstad

1

Tandvården i Halland

- Folk tandvården
- Specialisttandvården
- Privata
- Fri tandvård 0-23 år

2

Specialisttandvården

Pedodonti:
Verksamhet i Halmstad och
Varberg
Drygt 600 remisser/år

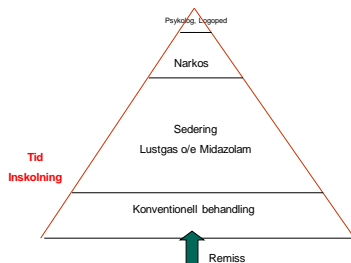

3

Folk tandvården

- 1 år - tandsköterska – information och riskbedömning
- 3 år - tandläkare
- 6 år?
- Individuell kallelse, ibland 24-36 månaders intervall
  - mycket kan hända på 2-3 år
  - kontakta gärna Folk tandvården

4

5

Tandundersökning och
behandling - narkos

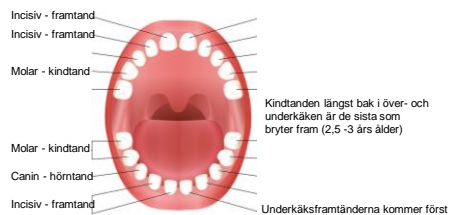
SAMBOKNING
Öronundersökning
Provtagning
Ögonundersökning
Hörseltest
Avtryck för hörapparat
Generell undersökning
Nagelträng mm, mm

6

Primära tänder - mjölk tänder

7

20 primära tänder - mjölk tänderna

8

Epsteins pearls

9

Neonatal tand

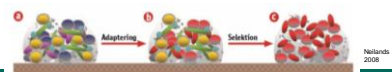
10

Karies

11

Karies

- När vi äter bildar munhålebakterier syror (pH-värdet sjunker), detta gynnar tillväxten av fler syra-producerande bakterier.
- Vissa bakterier ändrar sina egenskaper (fenotyp) vilket gör att de trivs ännu bättre i den sura miljön.
- Syran som bakterierna producerar löser ut Kalcium och Fosfat ur tänderna och orsakar karies / hål i tänderna

12

Karies är världens vanligaste kroniska sjukdom

Mer än 3 miljarder drabbade, 560 miljoner barn!

År 2017 var 73 % av de svenska sexåringarna "kariesfria" = 1 av 4 barn har karies

Mål – kariesfria sexåringar år 2020 – 80 %

Sverige har ännu inte uppnått målet!

WHO 2017
Socialstyrelsen 2017

13

Hämland	2019 – andel kariesfria	2018 – andel kariesfria
3 år	95,8%	94,7%
6 år	72,7%	76%
12 år	71%	74,2%
19 år	47%	48%

2020-11-1614

14

Karies hos förskolebarn - ECC

- Barn under 6 år
- Snabbare förlopp
- Skiljer sig från karies hos vuxna genom placering på tandytan

Tsanoff et al 2019

15

Karies kan påverka barnets livskvalitet negativt

Upprepad smärta

Svårt att sova

Frånvaro från skolan

Svårigheter att äta

Goodwin et al 2015
Ramdén et al 2017

16

Följder av grav karies i primära bettet

- Dålig viktuppgång.

Små barn med grav karies väger ofta mindre än jämnåriga barn. Ett år efter kariesanering har barnen återhämtat sig!

Finucane 2012, Koch och Probst 2009

17

Följder av grav karies i primära bettet

- Karies i primära bettet ökar risken för karies i permanenta bettet.

Karies i permanenta tänder, 14 år

Karies i mjölkänder, 10 år

Koch och Probst
2009, Finucane 2012,
Baker et al 2006

18

Följder av grav karies i primära bettet

- Grav karies i en primär tand kan leda till nekros och skada på det permanenta anlagat.

Koch och Poulsen
2008, Finucane 2012,
Hugblom et al 2002.

19

Följder av grav karies i primära bettet

- Om många mjölkänder förloras i förtid
- ökad risken för att de permanenta tänderna inte får plats.

20

Följder av grav karies i primära bettet

- Många lagningar i mjölkänderna
- Upprepade lagningar av mjölkänder

- Tandvårdsrådsåla senare i livet.

Koch och Poulsen
2009, Finucane 2012.

21

Följder av grav karies i primära bettet

Inläggning, antibiotika iv.

22

Barn med karies har
ofta omfattande
karieskador.

Det är vanligt med flera
dåliga tänder!

Det är jättebra att ni frågar om tandhälsa vid besöken på BVC.

Det är inte alltid karies syns på utsidan, (bild 5-åring). Ett barn som ser ut så här och inte har varit hos tandläkaren kan ha svåra besvär. Föräldrarna kan berätta att det är svårt att borsta tänderna, eller att barnet äter dåligt eller vaknar och är ledsat på natten.

Bild: Flera kariesangrepp är så stora att tänderna inte går att laga, de tänderna får dras ut. Ibland klarar barnen att få sina tänder lagade i allmäntandvården, oftast med hjälp av midazolam-sedering. Ofta blir det för jobbigt för barnet att komma upprepade gånger till tandläkaren för att få bedövning och laga eller dra ut tänderna. Vid de tillfällena skickar barnets tandläkare en remiss till oss på Specialisttandvården så att vi kan hjälpa till och behandla barnet under sedering med midazolam eller narkos.

Vi inom tandvården är väldigt tacksam för att ni som jobbar med barn inom andra delar av vården passar på att titta in munnen,. Ser ni misstänkt karies så kolla med föräldrarna att barnet har tid hos tandläkare. OM inte, är vi tacksamma för om ni tar kontakt och skickar en remiss till barnets tandläkare.

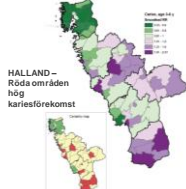
23

24

Karies hos små barn - ECC

Trots flera kända riskfaktorer så är sjukdomen svår att förutspå.

- Socioekonomi – fastställt samband
- Tandborstning - FLUORID
- Kostvanor
- BMI?
- Perinatale faktorer?
- Förförsningsätt?
- Bakterier?
- Tidigare karies-erfarenhet

Kivikko et al 2014, Kivikko et al 2015, Oksanen 2007, Vignat et al 2008, Palmer et al 2010, Barker et al 2008, Tinnar et al 2011, Kivikko et al 2016, Barker et al 2010, Kivikko et al 2015, Kivikko et al 2016

Strömberg et al 2011

25

ECC -Socioekonomi

Socioekonomiska faktorer

Invandrarbakgrund

Utbildningsnivå

Stockén-Bliks et al 2008, Tinnar et al 2011, Palmer et al 2010, Barker et al 2008, Grönvall 1996, Penezić och Kukka 1997

26

Tandborstning 2 gånger/dag - FLUOR

- Börja borsta från första tanden
- Borsta morgon och kväll
- Använd FLUORID-tandkräm i samma storlek som barnets tillfingernagel
- Sköj inte munnen efter borstning

27

0-5 år 1000ppm NaF

6 år 1450ppm NaF

28

0-5 år - 1000ppm NaF

6 år - 1450ppm NaF

29

Borsta tänderna, tandborsten...

TANDBORSTNING 2 GÅNGER

Tillväxiprojektet:

Vid 2 års ålder fick 77% av barnen sina tänder borstade 2 gånger/dag.

VUXENHJÄLP
 Barn som inte får hjälp med tandborstning vid 2 års ålder har ökad risk för karies vid 5 år.

30

31

Förlösning - Vaginal - Kejsarsnitt

- Större artriedom och fler bakteriearter - vaginal
- Fler bakterier gemensamma med mamman – vaginal
- Ökad kariesrisk - kejsarsnitt

33

Kost - små barn

Smakportioner - vänta inte för länge (olika smaker, olika konsistenser)

Det är viktigt med regelbundna måltider - undvik småätande mellan målen.

Klibbig och söt kost (chips, kex, russin mm) - undvik

Söta drycker (juice, saft O'Boy) – undvik.

Nattmål – undvik

Drink ur mugg!

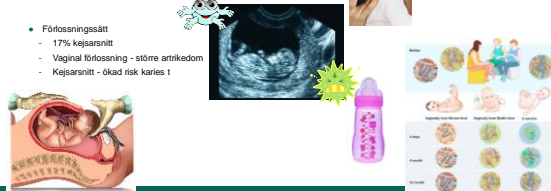
Föräld. 01.01.2016, Boken
Maj 2006, 980 2007

35

Perinatala faktorer

- Prematur
- Liten för tiden (SGA)
- Antibiotika
- Uppfödning (Amning, ersättning)

Födelse

- Förlösningssätt
  - 17% kejsarsnitt
  - Vaginal förlösning - större artriedom
  - Kejsarsnitt - ökad risk karies t

32

Amning

- amning 1:a levnadsåret skyddar mot karies
- men efter 1 års ålder tycks amning naturlig eller frekvent amning, öka risken för karies.
- Barn som ammas - annorlunda tarm och munflora, fler laktobaciller jämfört med enbart ersättning.

34

Många nyblivna föräldrar blir uppmärksamma på sina egna matvanor när de får barn och är öppna för att ändra dem

Munhygien- och kostvanor som grundläggs under spädbarnsåret upprätthålls under småbarnsåren.

Wenck et al. 1996

36

Allmänhälsa - karies

- Astma
- Diabetes, svårinställd
- Hjärtfel, CP, kromosomavvikelser mm.
- Mediciner – muntorrhet
- Muskelsvaghet

- orka gapa
- orka äta
- orka tugga
- annan bettutveckling pga annat tryck från kind och tunga, tuggningsmönster
- nappflaska längre tid, andra hjälpmedel

Skarsson 2011,
Rosen 2011,
Ribeiro 2008

37

Vad mer kan påverka munhälsan?

- Familjehemsplacering – tar tid innan barnen kallas till tandvård

- Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning

38

OBS! Extra viktigt att undvika sötsaker, söt dryck

Viktigt att kämpa med tandborstningen- rutiner!!!

39

- Uppmuntra borstning
- Borsta alltid 2 ggr/dag, viktigt med rutiner
- Smakfri tandkräm
- Bildstöd
- Selektivt ätande, försök att uppmuntra goda kostvanor. Vatten vid törst. Vatten eller mjölk till måltiderna. Undvik söta drycker.

40

Fetma – undervikt – karies?

- Ett U-format samband

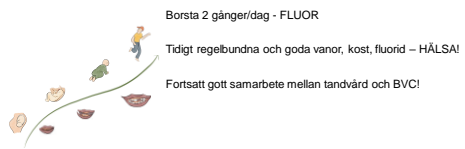
41

Tumsugning, napp

42

Tack!

katarina.bustedt@regionhalland.se

